

184 22 **das Zusammenzählen, Addieren, die Addition**184 22 **dobawanie**

Andrzej Tobis, *Dodawanie*, z cyklu A-Z [*Gabloty edukacyjne*], 2009, fotografia barwna, kolekcja Zachęty — Narodowej Gallerii Sztuki, fot. archiwum Zachęty, CC BY-SA

Żywe magazyny: Dydaktyka do 6 czerwca 2021

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki
zacheta.art.pl

**artyści: Zbigniew Dłubak, Dorota Podlaska,
Leszek Rózga, Andrzej Tobis, grupa Twożywo**

**kuratorki: Marta Artyfikiewicz, Sara Herczyńska,
Marcin Matuszewski, Maria Nowak, Zuzanna Zasacka
współpraca: Maria Świerżewska, Monika Zaleszczuk**

Pokaz *Żywe magazyny: Dydaktyka* powstał jako efekt dyskusji na temat tego, co w kolekcji Zachęty jest najciekawsze dla nas — przewodniczek i edukatorek pracujących z osobami w różnym wieku, z różnych środowisk i o różnych potrzebach. Wymyślenie i przygotowanie wystawy od początku do końca, a następnie oddanie jej publiczności to nowe wyzwanie — do tej pory naszym zadaniem było opowiadanie o dziełach, kuratorskich koncepcjach czy kontekstach pomocnych przy zwiedzaniu.

Okazało się, że w magazynach Zachęty jest kilka prac, które łączy bliski nam temat — dydaktyka, rozumiana niekiedy tradycyjnie, innym razem ironicznie, a czasem traktowana z pewnym dystansem. Choć to pojęcie mocno zaśnieżone, stało się ono punktem wyjścia naszej opowieści, jednak już na wstępie przyglądamy mu się podejrzliwie. W naszych codziennych działaniach odchodzimy bowiem od relacji czysto dydaktycznych. Staramy się zburzyć budowaną w szkole hierarchię i na każdym etapie stawiać na współpracę i wymianę myśli.

Prezentowane na wystawie prace na różne sposoby odnoszą się do pomocy naukowych znanych każdej osobie, która doświadczyła nauki w polskiej szkole. Szkolne tablice, reprodukcje, gabloty, preparaty, oglądane do znudzenia fotografie. Jak funkcjonują obrazy zredukowane do narzędzi dydaktycznych? Na ile ich warstwa wizualna jest podporządkowana celom edukacyjnym, a na ile pozostaje autonomiczna? Czy możemy potraktować je jako reprezentację samego systemu szkolnego, by zadać sobie pytanie o jego aktualność i skuteczność? Pokaz stawia więcej pytań, niż przynosi odpowiedzi. Tworzy przestrzeń do namysłu, poszukiwania rozwiązań, ale i pozostawia miejsce na wątpliwości. Daje też pole dla nostalgii — bo siłą rzeczy wspomnienia i emocje warunkują nasze myślenie o szkole.

Prace na wystawie

Zbigniew Dłubak

*Plansza dydaktyczna I [1-4], 1948/1999, kolekcja
Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki*

fot. archiwum Zachęty, CC BY-SA

Zbigniew Dłubak to czołowy przedstawiciel neoawangardy, malarz, fotograf i teoretyk sztuki. Pierwsze prace pokazywał w czasie II wojny światowej na nielegalnych wystawach w obozie w Mauthausen. W latach czterdziestych działał w Warszawskim Klubie Młodych Artystów i Naukowców, popularyzując fotografię jako medium łączące sztukę z nauką. Urzeczywistniał postulaty awangardy o współdziałaniu sztuki, nauki i techniki w służbie społeczeństwu. Fotografia służyła mu jako środek pomagający w zgłębianiu istoty rzeczywistości. W cyklu *Plansze dydaktyczne* badał struktury i formy przeróżnych przedmiotów — od mechanizmu zegarka do przekrojonej kapusty. Ich zbliżenia graniczące z abstrakcją nawiązują do obrazów wykonanych naukowymi przyrządami jak np. teleskop czy mikroskop. Zmultiplikowane zdjęcia przypominają szkolne karty dydaktyczne.

Dorota Podlaska

Tablica do nauki alfabetu wietnamskiego, z serii Tablice do nauki alfabetów, 2011, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Tablica do nauki alfabetu gruzińskiego, z serii Tablice do nauki alfabetów, 2011, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki [na fotografii poniżej]

fol. archiwum Zachęty, CC BY-SA

Twórczość Doroty Podlaskiej odnosi się do problemów migrantów i ich adaptacji w nowej sytuacji. Ważnym elementem jej prac jest narracyjność. Tablice do nauki alfabetów powstały na podstawie rozmów artystki z cudzoziemcami, którzy wspominali opuszczone miejsca i dawne uczucia, ale także opowiadali o konfrontacji z nową rzeczywistością. Podlaska prosiła ich, aby za pomocą skojarzeń wybrali słowa odpowiadające każdej literze alfabetu swoich języków, a następnie ilustrowała te słowa. Jeśli jakieś miejsce znajdowało się w Warszawie, fotografowała je, a jeśli rzecz dotyczyła ojczyzny rozmówcy, do której nie mogła pojechać — malowała. Ułożone w kolejności alfabetycznej hasła tworzą edukacyjne tablice do nauki danego języka. Szkolny format z klarownym podziałem, wyróżnionymi literami, przykładowymi słowami i ilustracjami odnosi widza do typowych szkolnych metod dydaktycznych. Choć każda z tablic jest subiektywną opowieścią, cały cykl można potraktować jako próbę stworzenia wspólnego kodu umożliwiającego porozumienie i zbudowanie relacji międzyludzkich.

Leszek Różga

Dydaktyka lata, 1978, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

fol. archiwum Zachęty, CC BY-SA

Leszek Różga był malarzem, rysownikiem i grafikiem, od 1967 roku zaangażowanym także w działalność pedagogiczną. Większość jego prac w kolekcji Zachęty to grafiki z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Był to okres, kiedy Centralne Biuro Wystaw Artystycznych realizowało program dydaktyczny, który dziś moglibyśmy nazwać galerią objazdową. Dział oświatowy przygotowywał teczkę z wyselekcjonowanymi tematycznie pracami, a te trafiały do mniejszych ośrodków miejskich i wiejskich, gdzie przygotowywano z nich wystawy. Praca *Dydaktyka lata* wizualnie przypomina tablicę dydaktyczną albo szkic do niej. To miśternie opracowany fragment pejzażu zestawiony z dokładnym rysunkiem ornitologicznym jak z atlasu ptaków.

Andrzej Tobis

Dodawanie, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2009, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki [fotografia pracy na stronie 1]

Gotyck, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2009, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki [na fotografii poniżej]

Kierownica, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2011, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Kula stalowa, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2010, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Mapa konturowa, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2011, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Parasol słoneczny, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2010, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Pomnik, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2007, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Technika wspinania, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2009, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Tramwaj, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2010, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Zaszczytny garnitur górnik, z cyklu *A-Z [Gabloty edukacyjne]*, 2008, kolekcja Zachęty — Narodowej Galerii Sztuki

Andrzej Tobis to malarz i fotograf pracujący w Katedrze Malarstwa na Wydziale Artystycznym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Projekt *A-Z [Gabloty edukacyjne]* realizuje od 2006 roku. Inspiracją był ilustrowany słownik niemiecko-polski wydany w 1954 roku w Lipsku. Tobis robi zdjęcia w różnych miejscach Polski i przyporządkowuje je do kolejnych haseł ze słownika. Te fotografie zamiast być neutralnymi ilustracjami stanowią często krytyczny do tych haseł komentarz. Projekt ma charakter wizualno-lingwistyczny, a napięcia na linii słowo-obraz wywołują efekt dramatyczny lub humorystyczny. Cykl odnosi się do tożsamości i krajobrazu Polski, ale też do narzędzi dydaktycznych, takich jak ilustrowane słowniki. Artysta podchodzi do tego typu siermiężnej dydaktyki z uważnością i ironicznym dystansem.

166 19 (3. A) gotischer Stil

166 19 (3 w.) gotyk

fot. archiwum Zachęty. CC BY-SA

Twożywo

ucz, 2008, mural, ul. Burschego, budynek Liceum

Ogólnokształcącego im. Mikołaja Reja

fot. archiwum grupy Twożywo

Grupa artystyczna Twożywo często skupiała się na tematach społecznych, a realizując swe prace głównie w przestrzeniach publicznych, docierała do szerokiego grona odbiorców. Artysty posługiwali się grą słów, wykorzystując charakterystyczną szablonową typografię. Mural *ucz*, którego projekt powstał w ramach współpracy z uczniami Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Reja, umieszczono na bocznej ścianie budynku szkoły. Praca polemizuje z pojęciem dydaktyki na kilku poziomach, choćby przez sam proces tworzenia muralu czy jego umiejscowienie. Na poziomie wizualnego przekazu mural wprost odwołuje się do procesu uczenia, kwestionując szkolne zdobywanie wiedzy jako jedyną możliwą drogę do rozwoju. Umieszczenie pracy na ścianie budynku szkoły, w sąsiedztwie galerii sztuki i kościoła, zwraca uwagę na rolę tych trzech ważnych instytucji w formowaniu światopoglądów oraz postaw młodych ludzi.

kontakt dla mediów:

Olga Gawerska, rzecznik@zacheta.art.pl
+48 22 556 96 55, +48 603 510 112

zdjęcia dla mediów:

zacheta.art.pl/pl/prasa [dostępne po zalogowaniu]